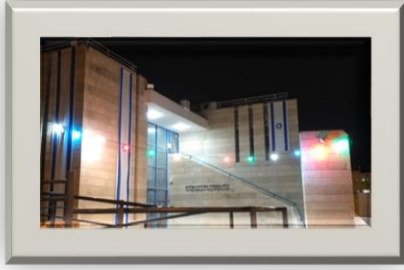

בית כנסת "אדרת אליהו" ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת פרשת קדושים
גיליון 251 אייר תשפ"ד

בגיליון זה:

החירות הגופנית והרוחנית

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

דינים ומנהגים בספירת העומר:

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

ימיה האחרונים של הקהילה

היהודית בעזה

יואל קוטנר

המעבר מיום הזיכרון ליום

העצמאות

יהודה ליבוביץ

ברכות הודאות והודעות

הוועד

החירות הגופנית והרוחנית

בימים אלו שבין פסח לשבועות מונים אנו את ספירת העומר המסמלת את הציפיה הגדולה והכיסופים לקבלת התורה. בעוד שחג הפסח מסמל את חירותינו הלאומית- הגופנית, מהעבדות הקשה בה היינו תחת מצרים, הרי שחג השבועות מסמל את חירותינו הרוחנית בקבלת התורה, כדברי חז"ל- "אל תקרי חרות אלא חירות- שאין לך בין חורין אל מי שעוסק בתורה".

קומת האדם שלנו בנויה משני חלקים חשובים שאסור לזלזל באף אחד מהם: הבסיס הוא הגוף, אותו יש לשמור ולטפח, לבל יפול בו חולי או פגע רע ח"ו. אך על גביו ישנה קומה רוחנית גבוה ועליונה שגם היא דורשת עבודה ויגיעה על ידי לימוד התורה ושמירת המצוות.

כשם שאי אפשר לנשמה בלא גוף, כך אי אפשר לו לגוף בלי נשמה, ובימים אלו המחברים בין החירות הגופנית לזו הרוחנית עלינו להתקדם ולעבוד על שני חלקים אלו- על גופינו, ולא פחות מכך על רוחנו.

ברכת חודש טוב ומבורך, שנשמע ונתבשר בשורות טובות,

בברכה נאמנה,

אסף הר-נוי

דינים ומנהגים בספירת העומר:

הרב אסף הר-נוי - רב הקהילה

הימים שבין חג הפסח לחג השבועות הם ימים שיש בהם צער על פטירתם של תלמידי רבי עקיבא¹. לפיכך נוהגים בימים אלו מקצת מנהגי אבלות.

מתי נוהגים את מנהגי האבלות:

ישנן מספר שיטות לגבי הזמן שבו חלים מנהגי האבלות בספירת העומר². ולמעשה- מנהג בני ספרד ההולכים כשולחן ערוך³- לנהוג את מנהגי האבלות עד ליום לד' בעומר בבוקר⁴, ואילו מנהג בני אשכנז לנהוג במנהגי האבלות עד ליום לג' בעומר בבוקר⁵.

מהם מנהגי האבלות שנוהגים⁶:

נעמוד בקצרה ובאופן כללי על מרבית מנהגי האבלות הנהוגים בזמנים אלו. בכל מקרה פרטי- יש לשאול מורה הוראה כיצד לנהוג.

נישואים: המנהג הוא שכלל לא נושאים נשים בימי האבלות של ספירת העומר. אולם, מותר להורים של זוג שהחליט להתחתן להיפגש, במה שמכונה בימינו 'וורט', ואף להזמין חברים ומשפחה ובתנאי שלא ישמיעו שם מוזיקה.

תספורת: אין להסתפר בימי ספירת העומר. לבני ספרד- עד לבוקר יום ל"ד בעומר. ולבני אשכנז- עד בוקר יום ל"ג בעומר. התספורת האסורה היא דווקא

¹ מסכת יבמות (סב, ב): "אמרו: שנים עשר אלף זוגים של תלמידים היו לו לרבי עקיבא... וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה... תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת... וכולם מתו במיתה רעה".

² שלושת השיטות העיקריות: א) מנהגי האבלות נמשכים בכל ספירת העומר- כפשט הגמרא שאומרת שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד עצרת. ב) מנהגי האבלות נמשכים עד ל"ג בעומר בלבד. וזה על פי המסורת הידועה, שבל"ג בעומר פסקו תלמידי רבי עקיבא למות. ג) מנהגי האבלות נמשכים עד ל"ד בעומר. וזה על פי מסורת לפיה גורסים בגמרא שתלמידי רבי עקיבא מתו עד 'פרוס העצרת'. 'פרוס' לשון חצי, היינו עד חצי חודש לפני חג השבועות. כשנפחית מארבעים ותשעת ימי ספירת העומר חמישה עשר יום, יישארו שלושים וארבעה ימים שבהם מתו תלמידי רבי עקיבא, ובהם נוהגים מנהגי אבלות.

³ או"ח תצג, א-ב.

⁴ ואמנם ביום ל"ג בעומר מותר לשיר, לנגן ולרקוד, לכבוד הילולת רבי שמעון בר יוחאי, אולם שאר מנהגי האבלות נשארים בתוקפם, ואסור לפי מנהג זה לישא אשה ולהסתפר בל"ג בעומר.

⁵ רמ"א, שם.

בדין ליל ל"ג בעומר נחלקו האחרונים: יש אומרים (מעיו"ט, חק יעקב, מור וקציעה ועוד) שגם בליל ל"ג מותר לשאת אשה ולהסתפר, מפני שכל יום ל"ג בעומר הוא יום של שמחה. ויש אומרים (גר"א, פשט משנ"ב בס"ק י') שצריכים לנהוג שלושים ושלושה ימי אבל רצופים, ולכן רק לאחר שהגיע בוקר ל"ג, אומרים מקצת היום ככולו, ומותר לשאת אשה ולהסתפר. לכתחילה נוהגים להחמיר, ובשעת הצורך אפשר לנהוג כמקילים.

⁶ ע"פ שו"ע, או"ח, תצג, ונו"כ.

תספורת רגילה שיש בה צד של שמחה, אבל מותר לגזור את השפם אם הוא מפריע לאכילה וכד'.

גם לנשים אסור להסתפר בימים אלו, אא"כ זו תספורת לצורך מיוחד כגון לשם צניעות. לבעלי שמחה (סנדק, מוהל, אבי התינוק בברית) מותר להסתפר⁷.
תספורת וגילוח ביום העצמאות - הרגילים להתגלח - יכולים להתגלח בערב יום בעצמאות, אבל לגבי תספורת השיער - נכון להמתין ליום העצמאות עצמו כי שמחתו מבטלת את מנהג האבלות של התספורת⁸.

איסור ריקודים ושמיעת כלי נגינה: כיוון שנהגו בימי הספירה שלא להרבות בשמחות יתירות, כתבו האחרונים שבכלל זה יש לאסור ריקודים של רשות, ושמיעת כלי נגינה וזמר⁹. לפיכך יש להימנע משמיעת שירים וכלי נגינה, בוודאי במופעים ואירועים, וגם בזמן נהיגה ברכב וכד'. יש מן האחרונים שהתירו שמיעת שירים "ווקאליים" בהם יש רק שירה ללא כלי נגינה.
מורה ותלמיד לנגינה יכולים להמשיך במלאכתם כרגיל ולנגן בימי הספירה, הואיל ואין בזה שמחה¹⁰, וכן הנהג ברכב וחושש שמא ירדם - רשאי לשמוע מוזיקה כדי לשמור על עירנותו¹¹.

ביום העצמאות - יום של שמחה והודיה ולכן לא נוהגים בו מנהג האבלות שאסורים ריקוד וניגון.

קניית חפצים או בגדים חדשים: מותר בימי ספירת העומר לברך "שהחיינו", ולכן מותר לקנות בגד חדש או רהיט חדש ולברך עליו 'שהחיינו'¹².

⁷ מ"ב תצג, יב.

⁸ הראשל"צ הרב יצחק ניסים כתב שכל מנהגי האבלות בטלים ביום העצמאות. ר"ח פלאגי' כתב שבעירו היו אנשים שנעשה להם נס ביום ח' באייר, ויש ב"א באייר, והם נוהגים להסתפר בהם (דבריו הובאו בקובץ הלכות יום העצמאות ויום ירושלים ע' שלד-שמ). אבל הרב הדאי"ה כתב בשו"ת ישכיל עבדי ו, י, שאין להתיר להסתפר ולישא אשה ביום העצמאות. ומספרים על הרצי"ה קוק שהיה גוער בבחורים שהיו רגילים להתגלח ונראו אבלים ביום העצמאות, ואמר עליהם: "הכרת פניהם ענתה בם", שאינם שמחים ומודים לה'.

⁹ ראה משנ"ב, תצג, א, ע"פ מג"א.

¹⁰ פסקי תשובות תצג, ד.

¹¹ כי יש בדבר משום ספק פקו"נ, ועוד שיש מתירים לכתח' לשמוע דרך מכשיר חשמלי, ועוד שכלל אינו מכוון לשמחה.

¹² ואמנם יש מפוסקי אשכנז שהחמירו בדין זה וכתבו שדין ברכת שהחיינו בימי ספירת העומר כדינה בשלושת השבועות (שאסור), וזאת משום שבימי ספירת העומר היו פרעות קשות בקהילות אשכנז שבאירופה. אולם למעשה מעיקר הדין אין איסור לברך שהחיינו בימים אלו, שכן השו"ע והרמ"א כלל לא הזכירו לאסור זאת וכן דעת רבים מהאחרונים. והמחמיר יחמיר לעצמו ויבורך.

ימיה האחרונים של הקהילה היהודית בעזה

יואל קוטנר – ע"פ מאמר של אריק קיציס

חוף עזה - 1924

העשור השלישי של המאה ה-20 היה האחרון בתולדות הקהילה היהודית הוותיקה בעזה. בנקודת הזמן הזו, התדלדל מספר היהודים לקומץ קטן – אך בעברה מנתה הקהילה אישים ידועי שם כגון נתן מעזה מחסידי שבתאי צבי ולהבדיל, הפייטן, הרב ישראל נג'ארה. תיאור מצב הקהילה אחרי מלחמת העולם הראשונה נמצא במכתב שחיבר מר דרומי, מזכיר מועצת הקהילה העברית בעזה. מכתב זה התגלה בארכיון של משה דוד גאון, חוקר עדות המזרח ומחבר הספר המונומנטלי 'יהודי המזרח בארץ ישראל השוכן בספריה הלאומית. דרומי מציין כי חברי המועצה נבחרו ע"י 51 הנפשות שחיו במקום, אשכנזים וספרדים כאחד, וזאת לעומת התקופה שלפני המלחמה כשמנתה הקהילה קרוב למאה איש.

בפרעות של 1929, נאלצו יהודי עזה לברוח מהעיר ובזה בא הקץ של הקהילה היהודית ברצועה.

במהלך השנים חוותה קהילת עזה עליות וירידות ובמחצית הראשונה של המאה ה-19 היא חדלה להתקיים, ככל הנראה עקב פלישתו של מוחמד עלי, המושל דה פקטו של מצרים באותה העת. במחצית השנייה של המאה התחדשה הקהילה ביוזמתם של קולונימוס ויסוצקי, מייסד חברת תה ויסוצקי, והחכם נסים אלקיים, תלמיד חכם וסוחר יליד מרוקו. יהודי העיר היו ברובם ספרדים שהכירו את השפה הערבית ותרבותה.

החכם נסים אלקיים ורעייתו מדל

הם באו ממספר מקומות, מיפו לרוב, אך גם מחלב שבסוריה, מחברון וגם מאירופה. רובם עסקו במסחר בשעורה ובפרי הקולוס'נת' (אבטיח הפקעות), בעל התכונות המדיציניות שגדל בעזה וידוע גם בשם "גפן סדום" או "דלעת הפרא". הודות לקשרי המסחר המפותחים עם השבטים הבדווים המקומיים, חיו יהודים שהתגוררו למשך חדשים כל שנה סמוך לאותם

בשלהי קיץ 1929, הגיע המצב לנקודת רתיחה. כחלק מפרעות הערבים הסוערות בכל חלקי הארץ, היה ניסיון לפגוע גם ביהודי הקהילה בעזה. ע"פ המדווח בעיתונות, התבצרו היהודים בבית המלון היהודי הסמוך לתחנת המשטרה. המון ערבי תקף את המלון אך נסוג אחרי שורה באר-שבע, אשקלון ועזה. המטיילים התבקשו להצטייד באוכל ליום וחצי, קנקן מים, של מספר מכובדים ערבים מקומיים ששמרו על יחסים טובים עם הקהילה, יחד עם המשטרה הבריטית, פונו היהודים על משאיות לתחנת הרכבת שם המתינו לרכבת מאלכסנדריה ללוד. ובזה בא הקץ לקהילה היהודית בעזה.

למרות זאת, היו שלא שכחו את עזה. התארגנו קבוצות תיירות לבקר בעיר. בשנת 1934, התאחדות מטיילי א"י, שבה היה משה גאון חבר, פרסם מודעה בדבר טיול לדרום הארץ שכלל באר-שבע, אשקלון ועזה. המטיילים התבקשו להצטייד באוכל ליום וחצי, קנקן מים, ספר תנ"ך, ומפת האזור. בין היעדים היה ביקור במסגד עתיק היומין בעזה ובקרבו עמוד ומנורת שבעת הקנים חרוטה בתוכו. (ראה המודעה לעיל).

סמכים שנמצאו בארכיון של העסקן שמואל צבי הולצמן מעידים שגם אחרי פיזור הקהילה בעזה, יהודים עדיין התגוררו בעיר וייחלו לתקומת הקהילה. במכתב משנת 1933, אגרונום תושב עזה בשם אליהו קפוסטו שהתמנה ע"י העירייה לפקח על הצומח בעיר פנה להולצמן בבקשה לשלוח זרעי דשא. הולצמן חשב לחדש את הקהילה בעזה. במזכר שנמצא בין ניירותיו האישיים נמצאה תכנית מפורטת לייסוד חברת מניות בשם "חברת פלשטינה לתכנון ולבנייה בע"מ" ומטרתה הקמת מושבה חקלאית סמוך לעזה. התכנית לא התממשה ואין פרטים נוספים לגביה. ייתכן והולצמן נטש את הרעיון כי להתמקד ביישובי גוש עציץ אותו הקים באותה העת.

. . . ח ק צ ה . . .

לכל אלה, תרומים לעשות בארץ-ישראל עסק כסוף, סכנים רוחים ובה כח
 גם לעזור לבנין-הארץ, - חנני מציע ליסד חברה-מניות בהון של 6000 לא"י
 לפשרות הסבוארות להלן. החברה תחם במשלה בשם The Palestine Planting
 & Building Co. Ltd., חברה ארץ-ישראלית לנטיעה ובנין בע"מ שיהחפון
 בת אנשים כמספר מצומצם ביותר, כל שניה תעלה ב 25 לא"י. הנהלה החברה
 תורכב מ 3 אנשים שיבחרו על ידי מספר המניות. החברה תקנה ביד שחם אדמה
 בן 3000 דונם בסביבות הקרובות של עזה, טיש להן הפעלות הבאות: עזה
 וסביבותיה הן באזור טעמי התריות; האדמה עולה עם בזול מאד (לא תעלה
 בודאי על לירה א"י אחת לדונם) הסיים נמצאים בטבע ואינם עשוקים (ס 14 -
 20 סטר); תעבדה השחרה עולה בזול מאד (ס 50 - 70 סיל ליום); זבל
 אורגני בזול מאד (הרבע שמה שעולה ביהודה או בשוכרון); האקלים נח ובריא
 בכל הסוככים; האדמה מתאימה לפרדסים. - באותה סביבה לא קיימות מחלות
 חדרים בלתי-רגילות; אדרבא; הפרדסים הנמצאים כבר באותה סביבה אינם
 סובלים, להקחו של המושבה תר"ר אפנהיים, שהמחלה הירועה בשם גופו,
 הגורמת נזקים גדולים כל כך ביהודה ושוכרון. מצד היכול יש שם תוצאות לא
 ירועות מאשר כמקומות האחרים באזור הטעמים. - החברה גם תשאף להתקשר עם
 בעלי חקיקעות שבקרבת 3000 דונם הנ"ל לשם הרחבת השטח בעתיד הקרוב, אם
 פעולות החברה האפשרנה זאת, כדי למנוע בעד הפקעת סופרות במחירי האדמה
 בסביבות החן.

מיד לאחר קניית האדמה, תעסיק החברה סוודר-ומסך שישרטט את המפה
 ויסדר בעזרת אגרונום מושגת את הבנייה המושגת העתידה על פי הקוים הבאים:
 בנקודה המרכזית של השטח הנ"ל (3000 דונם) צריכים להמצא משרדי-
 חננין של המושבה. יהיו בה כס"כ 4 רחובות, 2 באופן סקביל ושניים באופן
 מצלב, כגון זה:
 השטח המרכזי שבין הרחובות יטאר מנוי וישמש רק לדברים צבוריים, כו יבנו
 כל הבנינים הצבוריים כגון: בית-הכנסת, בית-העם, בית-המספר, בית-החודק,
 חנויות, מן-המושבה וטאר הדברים הצבוריים שידרשו.
 מסכים לנקודת-הישוב, צריך יהיה לבחור כזהירות רבה את חלקי האדמה
 המבאים לפרדס, חלקות אלה חן חלקנה לחלקות כנחת 10 דונם כל אחת. כס"כ

המעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות

יהודה ליבוביץ (מבוסס על דברים שכתב אסא כשר)

למדינת ישראל ארבעה סמלים. כולם יקרים לליבות כולם, כמות שהם ואף אחד לא רוצה לראות שינוי קל שבקלים באף אחד מהם. אדרבה, נרצה לראות כל ילד וילדה שלנו מבינים אותם היטב ומכבדים אותם כראוי. דגל מגן דוד כחול-לבן, המנון "התקווה" וסמל המנורה עם עלי הזית. ועוד אחד: הצירוף של יום הזיכרון ויום העצמאות, בזה אחר זה.

הצירוף הזה מיוחד במינו, גם בהשוואה לסמלים האחרים, גם בהשוואה למנהגי העמים. הוא יותר עמוק ומוצלח מן הסמלים האחרים. אנחנו יכולים לתאר לעצמנו שלמדינת ישראל היה דגל אחר. הרי היה מי שחשב על דגל שבעה כוכבים זהובים. אנחנו יכולים לתאר לעצמנו המנון אחר, הלא היו נוסחים ובתים נוספים של "התקווה" ואף היו הצעות לשירים נוספים שיהיו ההמנון הלאומי של מדינת ישראל. אנחנו יכולים לתאר לעצמנו סמל אחר שהוא לא המנורה. אבל יהיה לנו קשה לתאר לעצמנו שום שיבוץ אחר של יום הזיכרון בלוח נשנה הישראלי שיהיה טוב יותר, חכם יותר, מרגש יותר, מאשר ביום ד' באייר, צמוד ליום העצמאות. הצירוף המיוחד הזה מבטא ראשית, את החובה לזכור, להכיר ולהוקיר את הנופלים, גם בתוך השמחה על העצמאות הלאומית של העם היהודי במדינתו. שנית, את החובה להבין את ההקשר ההיסטורי של הנפילה, במסגרת הפעלת הכוח ובניין הכוח של הזרוע הצבאית של המדינה. ושלישית, שאין להפריד בין השניים.

סמיכותם של יום הזיכרון ויום העצמאות באה לומר לנו שראוי להיכנס ליום העצמאות מתוך יום הזיכרון, ראוי להיכנס אל השמחה גם מתוך נימה של עצבות, וגם ראוי להתרפק על דמויותיהם של הנופלים, בתוגה, בשיברון לב, עם נימה של תחושת עצמאות, שהיא נימה של תודעת אחריות. לפעמים מספרים לנו אנשים שקשה להם לעבור מיום הזיכרון אל יום העצמאות. זו עדות הנועצה באי-הבנה. הצירוף של יום הזיכרון ויום העצמאות אינו צירוף של יום שכולו אך ורק תוגה עם יום שכולו אך ורק שמחה. במעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות, אדם כמו מעביר את שיווי המשקל שלו "מרגל לרגל", מן הרגל העומדת על היגון, אל הרגל העומדת על האחריות. ובשני הימים רגל אחת עומדת פה ורגל אחת עומדת שם.

ניתן לומר גם שההחלטה לקבוע את יום הזיכרון בצמוד ליום העצמאות התבססה על התפיסה, כי חללי מערכות ישראל "ובמותם ציוו לנו את החיים". הביטוי הזה מנסה להמחיש את ההערכה העצומה לכל אלה שהקריבו את חייהם למען הגנת העם והמדינה, ומביע את הקשר ההדוק והכואב בין המוות והחיים: חללי מלחמות ישראל הם שהעניקו לנו במותם, את החיים – את האפשרות להמשיך ולחיות במדינה. ניתן גם לומר שהחללים השאירו לנו במותם מעין צוואה להמשיך הלאה, לחיות ולשמוח – ולא לשקוע בזיכרונות הקשים ובכאב השכול. להביט קדימה, להמשיך לחיות ולעשות מתוך תקווה לעתיד טוב, כי במותם ציוו לנו את החיים.

אין מתאים בלחתום בשירו של צור ארליך הנקרא בהפרש של שבוע: "שְׁנֵי יְמֵי זְכָרוֹן
סְמוּכִים כָּל שָׁנָה,

לְטוֹבַת הַחֲשׂוֹב הַכָּלְלִי

כְּמָה עוֹלָה לָנוּ עִם מְדִינָה

וְכְמָה עוֹלָה לָנוּ בְּלִי."

מזל טוב

- מזל טוב למשפחת בולאק להולדת הנכדה, בת לנריה ומיכל.
- מזל טוב למשפחת ארנפלד להולדת הבן.

בס"ד

בית חנסת "אדרת אליהו"
ע"ש הח"אליהו בן הוריאון משה קליוור

יום העצמאות תשפ"ד

ליל יום העצמאות ה-76 למדינת ישראל
 בבית חנסת "אדרת אליהו"

יום שני ה' באייר אור לו' באייר (13/5)

40 שנה

לקהילת "אדרת אליהו"

לאחריה סעודת הודיה הקהילתית בשרית
 בהשתתפות רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי
 ובמהלכה הרצאה עם חצקת בנושא
 "גלויות ירושלים אשר בספרד"
 מאת ד"ר גב"י בוטכול חוקר קהילות ישראל

19:15 - חנוכה ופעילות לילדים
 שיעור חפי רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

19:55 - תפילת ערבית חגיגית
 מנצחים מלמדים

הכניסה חופשית,
 ההשתתפות **מתנית** ברישום מראש
 עד יום ראשון ד' באייר בערב (12/5/24)
 אצל חברי הועד (בבית חנסת, במייל,
 בטל"א או בוואטסאפ לאחד מחברי הועד)

law.golan@gmail.com
 yehuda.lebovich@gmail.com
 eliahouk@gmail.com
 nirekal@walla.com
 yoavshap89@gmail.com

0546691911
 0526448094
 0545723801
 0502017023
 0508854785

אריאל גולן
 יהודה ליבוביץ'
 אליהו משה קליין
 ניר קלמנוביץ'
 יואב שפירא